

кажучи, це висока компетентність підприємства, що надає йому найкращі можливості залучати й зберігати клієнтів.

Підвищення конкурентоспроможності підприємства необхідно розглядати як довгостроковий послідовний процес пошуку й реалізації управлінських рішень у всіх сферах його діяльності, здійснюваний плановірно, відповідно до обраної стратегії довгострокового розвитку, з урахуванням змін у зовнішньому оточенні та стану засобів самого підприємства. Якщо необхідно підвищити конкурентоспроможність підприємства, необхідно підвищити конкурентоспроможність його продукції та збільшити частку на ринку, за допомогою таких шляхів: подати на ринок новий вид продукції; знизити ціни на продукцію або послуги; через рекламу представити привабливіший вид товару; продавати товар через більшу кількість торгових представників тобто розробити інноваційну продукцію. Також підприємство може розширити номенклатуру своєї продукції і виступити з новими товарами на нових ринках. До важливих і ефективних шляхів цілеспрямованого підвищення якості продукції, її конкурентоспроможності на ринку відносять поліпшення стандартизації як головного інструменту фіксації і забезпечення заданого рівня якості. Адже саме стандарти і технічні умови відображають сучасні вимоги споживачів щодо технічного рівня та інших якісних характеристик виробів, тенденції розвитку науки і техніки. Отже, для підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства необхідно здійснювати інноваційну діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нової конкурентоспроможної продукції. Ще одним із найважливіших чинників, які впливають на конкурентоспроможність підприємства, є конкурентоздатність персоналу, оскільки рівень кваліфікації кадрів, їх плінність, досвід та стаж роботи, рівень інноваційної культури характеризують інноваційний потенціал.

Заболотна Наталя, Уманець Тетяна

**ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ РОЗШИРЕННЯ
СФЕРИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ
ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ
«ТЕЛЕКАРТ–ПРИЛАД»)**

В умовах становлення ринкових відносин вивчення економіки

підприємства набуває особливої актуальності, оскільки саме підприємство є основним суб'єктом господарської діяльності країни.

Підприємства, як самостійні ланки економіки виробляють продукцію, надають різноманітні послуги як з метою задоволення потреб населення, так і для власного виробництва. Сучасне підприємство — це складна система, що об'єднує і використовує різноманітні ресурси: людські, матеріальні, фінансові, інформаційні тощо.

Роль підприємства в економіці будь-якої країни, в тому числі й України, є визначальною. Про це свідчить той факт, що підприємство є основним системоутворюючим елементом багатьох життєво важливих сфер держави. Так, для економічної сфери підприємства — це базис утворення вартості; бюджетної — джерела наповнення; територіальної — основа градоутворення; наукової та освітньої — рушії розвитку, споживачі та джерела знань; соціальної — місця реалізації людських можливостей і забезпечення засобами існування; податкової — джерела надходжень; фінансової — мультиплікатори грошей. Підприємства України вступають у якісно іншу стадію економічного розвитку, що змушує їх адаптуватися до постійно мінливих зовнішніх умов конкурентної боротьби, що загострюється як на зовнішніх, так і на внутрішніх ринках.

Підприємства самостійно планують свою діяльність, визначають перспективи розвитку виробленої продукції та послуг. В умовах, коли підприємства мають змагатися за обмежені ресурси та споживача, виникає потреба у якомога ефективнішому використанні ресурсів для досягнення результатів діяльності підприємства. Збільшення прибутку та розширення обсягів діяльності є головною метою сучасних підприємств і його зростання є головною передумовою для досягнення цієї мети.

Різні аспекти формування питань розширення сфери діяльності підприємств розглядалися у наукових працях таких зарубіжних і українських вчених-економістів, як Андросової О.Ф., Апчерч А.К., Басманової І.Л., Кондаурової І.А., Тарасенко Н.В. та багато інших науковців. Їх дослідження стосувалися визначення проблем розвитку підприємств.

Досягнення прибуткової діяльності неможливе без детального аналізу затрат і системного підходу до управління

ефективністю. Особливу увагу слід звернути на співвідношення постійних і змінних затрат. У сучасних умовах, коли постійні затрати на багатьох підприємствах не покриваються виручкою від реалізації, це призводить до збиткової діяльності.

Проаналізуємо основні фактори, які впливають на зміну показників діяльності підприємства та дамо необхідні пропозиції щодо розширення діяльності підприємства на прикладі ТОВ «Телекарт – Прилад».

Товариство з обмеженою відповідальністю «Телекарт – Прилад» є за організаційно – правовою формою товариством з обмеженою відповідальністю, яке діє на підставі Статуту, Цивільного та Господарського Кодексів України, Законів України «Про власність», «Про власність», «Про господарські товариства», «Про інвестиційну діяльність» та іншого чинного законодавства.

Основним напрямком діяльності ТОВ «Телекарт-прилад» є розробка і серійне виробництво телекомунікаційного устаткування і систем, приладів і автоматизованих систем урахування електроенергії, систем електронних платежів з використанням smart-карт і товарів народного споживання [3, с.440].

Основними задачами аналізу фінансових результатів діяльності є:

- систематичний контроль за виконанням планів реалізації продукції й одержанням прибутку;
- визначення впливу як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів на обсяг реалізації продукції і фінансових результатів;
- виявлення резервів збільшення обсягу реалізації продукції і суми прибутку;
- оцінка роботи підприємства по використанню можливостей збільшенню обсягу реалізації продукції, прибутку і рентабельності;
- розробка заходів щодо використання виявлених резервів.

Для подальшого визначення заходів розширення діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад» було проаналізовано склад, динаміку балансового прибутку за останні три роки. [4, с.26]

У таблиці 1. розглянемо динаміку прибутку ТОВ «Телекарт – Прилад» за 2011 -2013 роки.

З даних таблиці 1 робимо висновок про стрімке зростання прибутку протягом 2 років, а саме 2011р. та 2012р., однак, протягом

2013 року спостерігаємо різке зниження прибутку та низький темп росту, що склав – 82,5 %. Найбільшу частку в валовому прибутку займає прибуток від реалізації товарної продукції, яка склала у 2013 році -65,2%. Питома вага позареалізаційних фінансових результатів у 2013 р. склала 4,07%.

Таблиця 1

**Динаміка прибутку ТОВ «Телекарт – Прилад»
за 2011-2013 роки**

Показники валового, операційного та чистого прибутків	2011		2012		2013	
	Сума, тис. Грн.	Темп приросту до минулого року %	Сума, тис. Грн.	Темп приросту до минулого року %	Сума, тис. Грн.	Темп приросту до минулого року %
Валовий прибуток	12977	100	22731	75,2	3966	-82,5
Прибуток від операційної діяльності	7704	100	10453	35,7	2931	-71,9
Чистий прибуток	1946	100	6772	247,9	49	-99,3

Збільшенню прибутку протягом двох років сприяло те, що не відбувалося структурних зрушень в асортименті продукції, що випускається, а також підвищення рівня середньореалізаційних цін внаслідок оптимізації структури реалізації продукції.

До основних факторів, що вплинули на зниження прибутку у 2013 р. можна віднести збільшення собівартості одиниці реалізованої продукції а також зменшення обсягу реалізованої продукції.

Також для характеристики ефективності роботи підприємства проаналізуємо показники рентабельності. (табл. 2).

Таблиця 2

**Розрахунок впливу окремих факторів на зміну рівня рентабельності виробничого капіталу ТОВ «Телекарт – Прилад»
у 2010-2013 рр.**

Роки	Балансовий прибуток, тис. грн.	Середньорічна вартість оборотних фондів, тис.грн.	Рівень рентабельності
2010	1780,92	13789,24	8,3%
2011	2198,47	13789,24	6,7%
2012	2198,47	12289,83	6,0%
2013	2198,47	12289,83	6,1%

З даних таблиці 2 можна зробити наступні висновки:

1. Найбільше зменшення рівня рентабельності виробничого капіталу відбулося у зв'язку зі зменшенням величини балансового прибутку та ростом середньорічної вартості оборотних фондів.

2. При зменшенні величини прибутку та ростом оборотних фондів рівень рентабельності зменшився на 2,2%, тобто при падіння з кожної гривні вартості основних фондів, підприємство стало втрачати прибутку на 2,2 коп. більше в 2013 році в порівнянні з 2010 роком.[5, с.246]

Аналіз показників свідчить про незадовільне функціонування підприємства в останні роки. Порівнюючи темпи зростання прибутку та витрати від реалізації, робимо висновок, що підприємство погіршує своє становище на ринку, тобто при незначному рості випуску продукції показники прибутку і рентабельності знижуються на досить незначну величину. Це говорить про нераціональне використання підприємством власних ресурсів.

Для досягнення позитивного ефекту підприємству необхідно максимізувати внутрішні можливості, підприємство повинне забезпечити собі технологічну та економічну ефективність не нижче галузевої.

За результатами аналізу можна зробити наступні висновки:

1. Для одержання максимального прибутку підприємство повинне найбільш раціонально використовувати власні ресурси. Збільшення випуску продукції знижує витрати на одиницю продукції, тобто витрати на її виготовлення в розрахунку на одиницю продукцію знижуються, а отже, знижується собівартість, що в остаточному підсумку веде до збільшенню прибутку від реалізації прибутку.

2. Зниження собівартості також значно може збільшити одержаний прибуток. Факторами зниження собівартості є злагоджена робота всіх складових виробничого процесу (основного, допоміжного, обслуговуючого виробництв) а також оптимізація потокових процесів на підприємстві.

3. Немаловажним фактором для одержання додаткового прибутку є оптимізація структури збуту При проведенні даної оптимізації питома вага продукції реалізованої по договірним, більш високим цінах, повинна збільшитися до свого максимального рівня.

Відповідно, частка продукції, реалізованої підприємством іншим організаціям по лінії по більш низьким цінам повинна бути ліквідована.

4. Основними джерелами резервів збільшення суми прибутку є збільшення обсягу реалізації продукції, підвищення якості товарної продукції, реалізації на більш вигідних ринках збуту [2, с.519].

Проблема визначення ефективності підприємства та пошуку шляхів її підвищення є складною і такою, що важко формалізується. Адже будь-яке підприємство — це складна система, яку важко спростити, не втративши при цьому її суттєвих характеристик.

Для практики господарювання, для керівників і відповідних спеціалістів, суб'єктів підприємницької чи інших видів діяльності важливим є детальне знання масштабів дії форм контролю використання найістотніших внутрішніх і зовнішніх чинників ефективності на різних рівнях управління діяльністю трудових колективів. Той чи інший суб'єкт господарювання може й мусить постійно контролювати процес використання внутрішніх чинників через розроблення та послідовну реалізацію власної програми підвищення ефективності діяльності, а також урахувати вплив на неї зовнішніх чинників. У зв'язку з цим виникає необхідність конкретизації напрямів дії та використання головних внутрішніх і зовнішніх чинників підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання. А саме: технологія, устаткування, ресурси, товари, персонал, організація і системи, методи роботи, стиль управління, політика, інституціональні механізми, інфраструктура, а також структурні зміни в суспільстві. Розглянемо їх більш конкретно.

Технологія. Технологічні нововведення, особливо сучасні форми автоматизації та інформаційних технологій, справляють найістотніший вплив на рівень і динаміку ефективності виробництва продукції (надання послуг). За принципом ланцюгової реакції вони спричиняють суттєві (нерідко докорінні) зміни в технічному рівні та продуктивності технологічного устаткування, метода і формах організації трудових процесів, підготовці та кваліфікації кадрів, тощо.

Устаткуванню належить провідне місце в програмі підвищення ефективності передусім виробничої, а також іншої діяльності суб'єктів господарювання. Продуктивність діючого устаткування залежить не тільки від його технічного рівня, а й від належної

організації ремонтно-технічного обслуговування, оптимальних строків експлуатації, змінності роботи, завантаження в часі тощо.

Матеріали та енергія позитивно впливають на рівень ефективності діяльності, якщо розв'язуються проблеми ресурсозбереження, зниження матеріаломісткості та енергоємності продукції (послуг), раціоналізується управління запасами матеріальних ресурсів і джерелами постачання.

Товари. Самі продукти праці, їх якість і зовнішній вигляд дизайн також є важливими чинниками ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Рівень останньої має корелювати з корисною вартістю, тобто ціною, яку покупець готовий заплатити за виріб відповідної якості. Проте для досягнення високої ефективності господарювання самої тільки корисності товару недостатньо. Пропоновані підприємством (організацією) для реалізації продукти праці мають з'явитися на ринку в потрібному місці, у потрібний час і за добре обміркованою ціною. У зв'язку з цим суб'єкт діяльності має стежити за тим, щоб не виникало будь-яких організаційних та економічних перешкод між виробництвом продукції (наданням послуг) та окремими стадіями маркетингових досліджень.

Персонал. Основним джерелом і визначальним чинником зростання ефективності діяльності є працівники — керівники, менеджери, спеціалісти, робітники. Ділові якості працівників, підвищення продуктивності їхньої праці багато в чому зумовлюються дійовим мотиваційним механізмом на підприємстві (в організації), підтриманням сприятливого соціального мікроклімату в трудовому колективі. [1, с.199]

Організація і системи. Єдність трудового колективу, раціональне делегування відповідальності, належні норми керування характеризують добру організацію діяльності підприємства (установи), що забезпечує необхідну спеціалізацію та координацію управлінських процесів, а отже, вищий рівень ефективності (продуктивності) будь-якої складної виробничо-господарської системи. При цьому остання для підтримування високої ефективності господарювання має бути динамічною та гнучкою, періодично реформуватися відповідно до нових завдань, що постають за зміни ситуації на ринку.

Методи роботи. За переважання трудомістких процесів досконаліші методи роботи стануть достатньо перспективними для

забезпечення зростання ефективності діяльності підприємства (організації). Постійне вдосконалення методів праці передбачає систематичний аналіз стану робочих місць та їх атестацію, підвищення кваліфікації кадрів, узагальнення та використання нагромадженого на інших підприємствах (фірмах) позитивного досвіду.

Стиль управління, що поєднує професійну компетентність, Діловитість і високу етику взаємовідносин між людьми, практично впливає на всі напрями діяльності підприємства (організації). Від нього залежить, якою мірою враховуватимуться зовнішні і внутрішні чинники зростання ефективності діяльності на підприємстві (в організації). Відтак належний стиль управління як складова сучасного менеджменту є дійовим чинником підвищення ефективності діяльності будь-якого підприємства, кожної підприємницької структури.

Державна, економічна й соціальна політика істотно впливає на ефективність суспільного виробництва. Основними її елементами є : практична діяльність владних структур; різноманітні види законодавства (законотворча діяльність); фінансові інструменти (заходи, стимули); економічні правила та нормативи (регулювання доходів і оплати праці, контроль за рівнем цін, ліцензування окремих видів діяльності); ринкова, виробнича й соціальна інфраструктура; макроекономічні структурні зміни: програми приватизації державних підприємств (організацій); комерціалізація організаційних структур невинорничої сфери [3, с. 440].

Інституціональні механізми. Для безперервного підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів господарювання держава має створити відповідні організаційні передумови, що забезпечуватимуть постійне функціонування на національному, регіональному чи галузевому рівнях спеціальних інституціональних механізмів — організацій (дослідних і навчальних центрів, інститутів, асоціацій). Їх діяльність треба зосередити на розв'язанні ключових проблем підвищення ефективності різних виробничо-господарських систем та економіки країни в цілому, а також на практичній реалізації стратегії і тактики розвитку національної економіки на всіх рівнях управління. Нині у світі функціонує понад 150 міжнародних, національних і регіональних центрів (інститутів, асоціацій) з продуктивності та управління.

Інфраструктура. Важливою передумовою зростання ефективності діяльності підприємств (організацій) є достатній рівень розвитку мережі різноманітних інституцій ринкової та виробничо-господарської інфраструктури. Нині всі підприємницькі структури користуються послугами інноваційних фондів і комерційних банків, бірж (товарно-сировинних, фондових, праці) та інших інститутів ринкової інфраструктури. Безпосередній вплив на результативність діяльності підприємств (організацій) справляє належний розвиток виробничої інфраструктури (комунікацій, спеціалізованих інформаційних систем, транспорту, торгівлі тощо). Вирішальне значення для ефективного розвитку всіх структурних елементів економіки має наявність широкої мережі установ соціальної інфраструктури.

Структурні зміни в суспільстві також впливають на показники ефективності на різних рівнях господарювання. Найважливішими є структурні зміни економічного та соціального характеру. Головні з них відбуваються в таких сферах: технології, наукові дослідження та розробки, що супроводжуються революційними проривами в багатьох галузях знань (пропорція імпортованих та вітчизняних технологій); склад і технічний рівень основних фондів (основного капіталу); масштаби виробництва та діяльності (переважно за деконцентрації з допомогою створення малих і середніх підприємств та організацій); зайнятість населення в різних виробничих і невиробничих галузях; склад персоналу за ознаками статі, освіченості, кваліфікації, тощо.

В умовах ринкових відносин змінюються економічна, організаційна, технічна, екологічна бази виробництва. Це вимагає змінення стратегії функціонування системи діяльності підприємства, її орієнтації на ринкові відносини. Успіх підприємства в таких умовах досягається завдяки утворенню й розповсюдженню нововведень: впровадження науково-технічних розробок; використанню власних ресурсів та створення нових резервів для розширення діяльності та забезпечення можливості бути конкурентноспроможним підприємством в майбутньому.

Література

1. Адамов В. Е. Факторний індексний аналіз / В. Е. Адамов. – М: Статистика, 2012. – 199 с.

2. Ансофф И. Стратегическое управление / И Ансофф. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
3. Башина О. Э. Общая теория статистики / О.Э. Башина, А.А. Спирина. – М.: Финансы и статистика, 2011. – 440 с.
4. Брага К.О., Степанова Т.О. Економічні таланти та професіоналізм як фактор розвитку економічної науки / К.О. Брага, Т.О. Степанова // Матеріали I між народ. наук. конф. студентів та молодих вчених. – Донецьк: ДонНТУ, 2012. – С. 26–27.
5. Брага К.О., Фіщенко О.М. Інноваційне забезпечення розвитку промислових підприємств К.О. Брага, О.М. Фіщенко // Збірка матеріалів Днів теорії та практики інвестування: тези доп. Всеукраїнської наук.-практ. конф. студентів і молодих вчених «Сучасні проблеми управління інвестиційною та інноваційною діяльністю». – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2013. – С. 246–248.

Танасогло Вероника, Колодинский Сергей

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЦЕНОВОЙ ПОЛИТИКИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Важнейшим рычагом экономического механизма хозяйственной политики субъекта рынка является цена, которая отражает все стороны экономической деятельности [1, с. 157]. Проблемы, связанные с выбором ценовой политики предприятий являются объектом исследований ученых в областях экономики, менеджмента, маркетинга, предпринимательства, финансов, бухгалтерского учета. Теоретическим и практическим аспектам ценообразования, проблемам совершенствования осуществления процесса управления ценовыми рисками посвящено много научных исследований. Особенности политики ценообразования на предприятиях исследовали многие ученые, в частности: Л.О. Шкварчук, С.В. Дугина, А.Д. Наумчик, А.Ф. Волошенко, А.О. Покатаева, А.С. Варченко и многие другие.

В рыночных условиях хозяйствования ключевым экономическим инструментом, активно влияющим на развитие общественного производства, уровень доходов предприятий и уровень